

УДК 82.09

Василь Михайлович Івашків

*доктор філологічних наук, завідувач кафедри
української фольклористики імені акад. Філарета
Колесси Львівського національного університету
імені Івана Франка (Львів)
vasyl_ivashkiv@ukr.net*

ФОЛЬКЛОРИСТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ВОЛОДИМИРА ГНАТЮКА В ДОСЛІДЖЕННЯХ М. Т. ЯЦЕНКА

Анотація: У статті розглянуто праці М. Т. Яценка про видатного українського фольклориста В. М. Гнатюка (1871–1926). Здійснено аналіз найбільш ґрунтовних наукових проєктів, в котрих означено значущі аспекти діяльності В. Гнатюка, зокрема досліджено комплексний підхід до «збирацької» роботи, особливий принцип структурування матеріалу, славістичні інтереси й зв'язки, а також представлено його як талановитого літературного критика, розкрито внесок В. Гнатюка у розвиток вітчизняного народознавства. Разом із тим, дослідник торкнувся і його людських якостей, акцентував на трепетному ставленні до народнопоетичної творчості.

На переконання автора статті, М. Яценку вдалося всебічно представити науковій громадськості цю непересячену постать та вичерпно осмислити її спадщину в контексті тенденцій розвитку української фольклористики кінця XIX — першої чверті XX століття; ґрунтовна документальна основа дала змогу переконливо аргументувати свої аналітичні висновки, чим пояснюється значний суспільно-культурний резонанс робіт вченого. Утім, зважаючи на часову дистанцію, автор порушує питання про потребу в академічному зібранні творів, яке стало б основою для нової монографії про В. Гнатюка.

Ключові слова: Михайло Яценко, Володимир Гнатюк, українська фольклористика, концепції Франка, комплексний підхід, принцип систематизації, суспільно-культурний резонанс.

Цього року минає рівно півстоліття з того часу, як у видавництві «Наукова думка» побачила світ монографія Михайла Трохимовича Яценка про видатного українського фольклориста Володимира Гнатюка [див.: 3]. Це була перша і тривалий час єдина монографічна праця про «феноменально щасливого збирача» (так М. Яценко згодом назве передмову до ще однієї своєї праці — видання українських народних пісень у записах цього фольклориста) української народнопоетичної творчості, хоча з часу смерті В. Гнатюка тоді минуло майже сорок років. Здавалося, що монографія М. Яценка, яка по суті відкривала науковій громадськості таку унікальну постать, спричинить появу цілої низки глибоких аналітичних студій, публікацій багатущих фольклорних записів ученого. Цього однак не сталося — почин М. Яценка по-справжньому підхопив лише словацький україніст Микола Мушинка, який з 1964 по 1970-ий роки оприлюднив більше двадцяти публікацій Українською та словацькою мовами, у т. ч. й дві рецензії на монографію М. Яценка. Серед праць цього дослідника пізнішого часу виокремлю дві його монографії, які було опубліковано відповідно 1975 (*Мушинка М.* Володимир Гнатюк — дослідник фольклору Закарпаття // *Записки Наукового Товариства ім. Шевченка / Праці історично-філософичної секції.* — Париж; Мюнхен, 1975. — Т. СХС. — 118 с.) та 1987 [див.: 1] рр., а також окремий випуск наукового збірника музею української культури у Свиднику (1967), присвяченого пам'яті В. Гнатюка, який побачив світ значною мірою завдяки старанням саме М. Мушинки. Зрозуміло, що М. Мушинка неодноразово покликався на дослідження М. Яценка, а оцінюючи його монографію, зокрема зазначив, що «перелом у ставленні до В. Гнатюка настав у 1964 році, коли в Києві появилася фундаментальна монографія М. Т. Яценка про життя і фольклористичну діяльність В. Гнатюка» [1, с. 15]. Попри публікацію праць М. Мушинки студія М. Яценка й

Івашиків В. М. Фольклористична діяльність...

досі залишається такою ж новаторською та потрібною, як і п'ятдесят років тому.

Монографія Михайла Трохимовича Яценка виконала ще одну дуже важливу функцію в тогочасному суспільно-культурному житті України: за безпосередньої допомоги вченого та його дослідження в рідному селі Володимира Гнатюка Велесневі, що в Монастириському р-ні Тернопільської обл., 31 травня 1969 р. було відкрито етнографічно-меморіальний музей, хоча, як написали І. Герета та О. Черемшинський, «не бракувало тих, хто через своє невігластво і страх чинив усілякі перешкоди цій справі» [2, с. 4]. Закономірно, що автори путівника назвали саме М. Яценка та М. Мушинку активними консультантами у справі організації музею, в якому «збір та опрацювання матеріалів було поставлено на науковий ґрунт» [2, с. 4].

Свою працю над дослідженням фольклористичної діяльності В. Гнатюка М. Яценко розпочав на початку 1960-х рр., а його перша публікація на цю тему з'явилася 1963 р. — це була ґрунтовна наукова стаття «Славистичні інтереси та зв'язки В. Гнатюка» (Міжслов'янські фольклористичні взаємини. — С. 78–123), яка лягла в основу завершального розділу монографії «Володимир Гнатюк. Життя і фольклористична діяльність». Паралельно з публікацією монографії дослідник оприлюднив і статтю «В. Гнатюк про суспільно-історичну функцію поезії» (Народна творчість та етнографія. — 1964. — № 1. — С. 34–42).

Хоча монографія М. Яценка була першим таким дослідженням життя і фольклористичної діяльності В. Гнатюка, вона справляє враження підсумкової праці про цього фольклориста — автор праці так всебічно представив науковій громадськості цю постать і так вичерпно осмислив його спадщину, що наступникам залишилося з'ясувати лише окремі часткові питання, зокрема написати наукову біографію та більш докладно простежити маршрути фольклористичних експедицій видатно-

го народодослідника. Мабуть, саме з цим і пов'язаний той факт, що лише М. Мушинка наважився на публікацію окремої монографії, яка все ж не мала такого розголосу в Україні, як праця М. Яценка. Думаю, що пожвавлення дослідницької праці над спадщиною видатного фольклориста буде спостерігатися ближче до 2021 р., коли громадськість відзначатиме 150-річчя з дня народження В. Гнатюка. Однак для того, щоб українська наука збагатилася сучасним системним дослідженням народознавчої спадщини одного зі своїх найвидатніших фольклористів, спершу треба цю спадщину оприлюднити в академічному зібранні його творів — це буде та основа, на якій може постати нова монографія про В. Гнатюка.

Отже, М. Яценко всебічно висвітлив громадську та наукову діяльність ученого, питання записування та публікацій творів фольклору, його погляди на народну творчість та зв'язував славістичні інтереси та зв'язки В. Гнатюка. Згодом, через 25 років, М. Яценко представить В. Гнатюка і як літературного критика, про що мова далі.

Такі аспекти праці М. Яценка відзначили й численні рецензенти. Тут хотів би акцентувати на тому, що, як слушно написав М. Яценко, «значення збирацької роботи В. Гнатюка полягає не тільки у цінності науково записаних і надрукованих ним творів народної словесності, а й у виробленні справді наукового, комплексного підходу до збирання фольклору. Своєю творчою практикою Гнатюк дав зразок збирацької і публікаторської роботи для наступних поколінь фольклористів» [3, с. 129]. Думаю, що проблеми сучасної української науки про народну творчість і в тому, що далеко не всі сучасні фольклористи додержуються цих настанов.

Монографія викликала значний резонанс у тогочасній пресі. З'явилося близько десятка рецензій, зокрема чотири в польських та словацьких газетах і журналах. Найбільш значущими були розлогі аналітичні рецензії М. Мушинки, В. Петрова

Івашиків В. М. Фольклористична діяльність...

та Ф. Погребенника, цікаві спостереження виставили й рецензенти-красознавці І. Герета та П. Медведик. Показовою є думка знаного українського фольклориста Б. Кирдана, котрий рецензуючи збірник «В. М. Гнатюк. Вибрані статті про народну творчість» (К., 1966), згадав і монографію М. Яценка: вона «написана на великому, ретельно зібраному і дослідженому матеріалі. Цінним у книзі є те, що її автор уперше ввів у науку архівні, ще не видані матеріали із спадщини В. М. Гнатюка та деяких його сучасників» [4, с. 98].

Варто докладніше спинитися на відгуку знаного українського фольклориста та літературознавця Віктора Петрова, який свого часу був автором цікавої наукової розвідки «Акад. Володимир Гнатюк у своїх фольклорних студіях» (Записки історично-філологічного відділу УАН. — 1927. — Кн. 10. — С. 241–252). За словами М. Яценка, саме В. Петров одним із перших в українській фольклористиці розглянув «питання наукового методу, яким користувався Гнатюк у своїх дослідженнях», зокрема «вперше звернув увагу на соціологічний підхід вченого до вивчення народної творчості, на пояснення її у зв'язку з соціальними, політичними, економічними умовами життя трудящих» [3, с. 7]. Зазначу, що М. Яценко далі досить критично відгукнувся про окремі положення праці В. Петрова, які, на його думку, не відповідали завданням фольклористики радянського періоду її розвитку: «встановлюючи генетичний зв'язок фольклоризму В. Гнатюка з поглядами типових представників буржуазної міграційної школи, В. Петров навіть не згадує про благотворний революціонізуючий вплив на нього І. Франка, що був видатним дослідником народної творчості» [3, с. 7]. В. Петров з цими зауваженнями згодом погодився, бо в рецензії на монографію М. Яценка наголосив на тому, що В. Гнатюк був одним «з найближчих соратників І. Франка» [5, с. 89], працював разом із ним в Етнографічній комісії НТШ. Про вплив І. Франка

на фольклористичні судження В. Гнатюка рецензент написав фактично словами автора монографії: «Дослідник докладно висвітлив благотворний революціонізуючий вплив Франка на Гнатюка. Характеристика В. Гнатюка як прибічника і послідовника Франка становить провідну настанову книги М. Яценка» [5, с. 90].

В. Петров розглянув монографію М. Яценка в контексті підготовки історії української фольклористики, яка, до слова, не написана й досі. Відтак, на думку рецензента, праця про В. Гнатюка, діяльність якого «знаменує собою етап становлення української фольклористики як окремої наукової дисципліни» [5, с. 89], може «вважатися гідним початком такої серії» [5, с. 89]. За В. Петровим, важливість монографії про В. Гнатюка ще й у тому, що він «перший зводить фольклористику на ступінь самостійної науки, відвойовує для неї власне місце поруч з літературознавством, лінгвістикою, історією і т. д.» [5, с. 89].

Рецензент рішуче підтримав М. Яценка у його прагненні показати В. Гнатюка не лише як збирача та публікатора, а й як глибокого й тонкого дослідника фольклору. В. Петров підкреслив, що хоча «В. Гнатюк не створив власної фольклористичної теорії, але стояв на шляху до її створення» [5, с. 90]. Одним із визначальних аспектів фольклористичних концепцій В. Гнатюка, за слушним зауваженням В. Петрова, була його боротьба «за новотвори і спростовання думки про псування й загибель народної творчості» [5, с. 90], на чому постійно наголошував автор монографії. Яскравим штрихом тут є покликання на критичне судження О. Потебні щодо М. Костомарова. За О. Потебнею, «при дослідженні пісенного фольклору треба шукати в піснях не “зв’язку образів”, як це робив Костомаров, а “зв’язок уявлень”, що породжують ці образи» [5, с. 91]. Підтвердженням цієї думки, на переконання В. Петрова, може бути стаття В. Гнатюка «Пісня про неплідну матір і ненароджені діти».

Івашиків В. М. Фольклористична діяльність...

Підтвердженням вагомості наукових пошуків М. Т. Яценка можна вважати його захист дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук, який відбувся 21 січня 1965 р. на засіданні Вченої ради секції літературознавства, мистецтвознавства та мовознавства АН УРСР. На захист було подано монографію про В. Гнатюка, а офіційними опонентами виступили доктор історичних наук К. Г. Гуслистий та кандидат філологічних наук Ф. П. Погребенник [6, с. 96]. Якщо рецензія першого опонента, здається, поки не оприлюднена, то уявлення про основні наукові положення виступу другого опонента можна скласти на основі згаданої вище його розлогої рецензії на монографію, яку він опублікував кілька місяців перед цим захистом [див.: 7, с. 95–97]. Рецензент зокрема звернув увагу на те, що зміст монографії М. Яценка «значно ширший, ніж це визначає її заголовок» [7, с. 95], адже автор висвітлює фольклористичну діяльність В. Гнатюка в контексті розвитку тогочасної народознавчої думки, показує його не лише «як невтомного збирача і публікатора народної творчості, як вдумливого й глибокого фольклориста-теоретика», а й «вводить читача в творчу лабораторію Гнатюка-фольклориста, з'ясовує його погляди на народну творчість, співставляє їх з поглядами тогочасних визначних представників української, російської, а також зарубіжної фольклористики» [7, с. 95]. Досить розлого розглянувши зміст усіх чотирьох розділів рецензованої праці, Ф. Погребенник насамкінець констатував, що «монографія М. Т. Яценка — це серйозне наукове дослідження, яке свідчить про зрілість і оригінальність думки її автора. Особливо радує те, що вона має велику документальну базу, що свої спостереження дослідник намагається всюди докладно аргументувати» [7, с. 97]. Важливо, що рецензент, праці якого переважно відзначаються підвищеною увагою до фактів та документів, у своїх прикінцевих висновках підтвердив наукову достовірність

наведених у монографії суджень: «автор виявив велику уважність і сумлінність у користуванні першоджерельними архівними матеріалами, точність і акуратність в науковому апараті» [7, с. 97].

М. Яценко розумів, що монографія не вичерпує наукових проблем, пов'язаних із фольклористичною діяльністю В. Гнатюка, а тому продовжив наполегливо працювати над осмисленням його творчої спадщини. В наступні роки вчений опублікував кілька надзвичайно цінних наукових розвідок, зокрема книгу «В. М. Гнатюк. Вибрані статті про народну творчість» (К.: Наукова думка, 1966. — 247 с.).

Збірник вибраних статей В. Гнатюка про народну творчість можна вважати відповіддю тим ученим, котрі вважали цього фольклориста головним чином збирачем та видавцем народнопоетичної творчості. Як точно написав М. Яценко, «рідко хто задумувався над тим, що саме його величезна збирацька робота, досконале знання тогочасного фольклорного процесу, [...] дали вченому можливість піднятися над емпіризмом фольклорних фактів до глибоких і перспективних теоретичних узагальнень» [8, с. 3]. Саме через те, що праці В. Гнатюка мали надійну документальну основу, спиралися на багатющий народнопоетичний матеріал, який сам фольклорист пропускав через себе, коли готував до друку той чи інший збірник, вони й досі не втратили свого наукового значення. Хоча видання задумане як науково-популярне, М. Яценко підійшов до формування його матеріалу по-науковому — всі тексти подано за першоджерелами зі збереженням мовностилістичних особливостей оригіналу, однак в окремих статтях упорядник випустив другорядний, на його думку, матеріал.

Питання подачі текстів у збірнику торкнувся у своїй рецензії відомий український фольклорист Б. Кирдан. На його думку, те, що «М. Т. Яценко при підготовці текстів намагався максимально близько дотримуватись оригіналу [...], відповідає

Івашиків В. М. Фольклористична діяльність...

вимогам наукового видання й особливо доцільний при перевиданні творів у серії пам'яток минулого» [4, с. 98]. Водночас рецензент допускав і певні корективи в текстах праць В. Гнатюка, щоб наблизити їхню мову до вимог сучасної орфографії.

Оцінюючи вступну статтю М. Яценка та зібрані у збірнику праці В. Гнатюка, Б. Кирдан зазначив, що хоча передмова до збірника «порівняно невелика, але в ній висвітлені усі найголовніші питання фольклористичної діяльності В. М. Гнатюка» [4, с. 98], а «відібрані для публікації статті дають можливість скласти уявлення про погляди Гнатюка на народну творчість та закономірності її розвитку» [4, с. 98].

Упорядник збірника вибраних праць В. Гнатюка про народну творчість, на жаль, не зважив на висловлені в рецензії на свою монографію зауваження В. Петрова про те, що важливе значення для цілісного осмислення постаті Гнатюка-фольклориста мають його розвідки 1910–1920-х рр., зокрема статті «Легенда про три жіночі вдачі. Причинок до історії вандрівки фольклорних мотивів», «Пісня про покритку, що втопила дитину», «Пісня про неплідну матір і ненароджені діти» — їх М. Яценко не включив до свого видання, мабуть, з причини обмеженості обсягу видання.

Серйозне поштовхування дослідницької праці над спадщиною В. Гнатюка пов'язано з відкриттям 31 травня 1969 р. етнографічно-меморіального музею у Велесневі, а також святкуванням 100-річчя від дня народження вченого, що відзначалося в 1971 році. У всіх цих заходах найактивнішу участь узяв і М. Яценко: із доповідями він виступив у Велесневі на святі відкриття музею [2, с. 6] та в Монастириськах на ювілейній науковій конференції, присвяченій 100-річчю з дня народження В. Гнатюка¹. 1971 р. Михайло Трохимович опу-

¹ М. Яценко виступив із темою про співпрацю В. Гнатюка та І. Франка [Див.: 9, 414].

лікував кілька статей у тогочасних провідних журналах, зокрема «Вітчизні» («Академік народної словесності» — № 4. — С. 183–189), «Народній творчості та етнографії» («Видатний народознавець» — № 2. — С. 32–39) та «Українській мові та літературі в школі» («Видатний учений і громадський діяч» — № 5. — С. 27–36). Вінцем активної дослідницької праці М. Яценка стала вдало укладена збірка «Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка» (К. : Музична Україна, 1971. — 323 с.).

У ґрунтовній вступній статті «Феноменально щасливий збирач» М. Яценко слушно зауважив, що «пісня стала для Гнатюка не тільки “сердечною дружиною”, “відрадою серця в дні горя і сліз”, а й тією невмираючою красою, служінню якій він присвятив усе своє життя» [10, с. 5]. У передмові до цієї збірки пісennих записів М. Яценко наголосив, що погляди В. Гнатюка на український фольклор були суголосні концепціям І. Франка. За твердженням дослідника, знайомство між ними почалося в 1894 р. та «визначило увесь життєвий шлях В. Гнатюка і з роками переросло в сердечну дружбу і постійну співпрацю на громадській та літературно-науковій ниві» [10, с. 6]. Прикладом їхньої плідної співпраці в перші роки їхнього знайомства М. Яценко слушно назвав публікацію дебютної фольклористичної студії В. Гнатюка «Лірники: Лірницькі пісні, молитви, слова, звістки і т. і. про лірників повіту Бучацького» (Етнографічний збірник. — 1896. — Т. 2. — С. 1–76), яка «була здійснена під керівництвом і за допомогою І. Я. Франка, який упорядкував його та подав паралелі до багатьох пісень» [10, с. 6].

М. Яценко дуже точно визначив сутність фольклористичних спостережень В. Гнатюка, які спиралися на величезний народнопоетичний матеріал: «Глибоке знання живого фольклорного процесу, усього укладу життя народу [...], нагромадження і систематизація величезного за обсягом,

Івашиків В. М. Фольклористична діяльність...

різноманітного за жанрами та тематикою фольклорного матеріалу стали для В. Гнатюка своєрідним Монбланом наукових фактів, на гранітній основі якого він робив глибокі й авторитетні наукові узагальнення, збагачуючи своїми науковими працями теорію фольклористики» [10, с. 11]. Дослідник аргументовано наголошував на концептуальних судженнях В. Гнатюка, проектуючи їх на тенденції розвитку фольклористики загалом: «В. Гнатюк розумів фольклор не як пережиток старовини, не як мертву, застиглу й відтворювану механічно традицію минулого, а як живу творчість, що розвивається в рамках народного колективу і не згасає ніколи» [10, с. 12]. Це, врешті, й визначило роль і місце цього фольклориста в розвитку української філологічної науки свого часу: «Трудом М. Драгоманова, І. Франка, В. Гнатюка та їх послідовників у другій половині ХІХ ст. фольклористику було виведено на міцний науковий ґрунт і поставлено в ранг самостійної науки, праця, в якій немає нічого спільного з принагідним дилетантським захопленням “старовиною”, а вимагає строгих наукових засад» [10, с. 12].

Упорядник не обминув і теми збирацького методу В. Гнатюка (про це М. Яценко, нагадаю, більш докладно написав у монографії), рисами якого є «філологічна точність і абсолютна повнота запису безпосередньо з уст оповідача чи співака, запровадження фонетичного письма для передачі усіх морфологічних і фонетичних особливостей мови» [10, с. 12]. Прикметно, що до збірника вибраних статей В. Гнатюка про народну творчість власне й увійшло кілька таких праць. М. Яценко наголосив, що фольклорист записував передусім найменш вивчені жанри усної словесності, «збираючи в першу чергу, з одного боку, твори зникаючі, а з другого — новотвори, які з’являються як відображення народом нових історичних умов життя» [10, с. 12–13], а також «поставив завдання не тільки комплексного фольклорно-етнографічного дослі-

дження певних територій (насамперед, західних та південно-західних українських земель), а й збирання та вивчення цілих народнопоетичних жанрів на терені всієї України» [10, с. 13]. Відтак, резюмував учений, «В. Гнатюк розробив наукові принципи систематизації та опрацювання фольклорних текстів при їх публікації і став першим українським вченим-професіоналом у галузі народної творчості» [10, с. 13].

Збірник яскраво представляє пісенний репертуар населення переважно західноукраїнських земель у їхній жанровій повноті: тут і календарно-обрядові пісні (гаївки та колядки і щедрівки), родинно- та соціально-побутові пісні, а також ліро-епіка (історичні пісні, балади, співанки-хроніки) та пісенні мініатюри (коломийки) тощо.

Видання «Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка» мало значний суспільно-культурний та науковий резонанс. Відзначу вдумливі рецензії В. Васьківа, Б. Терена та Г. Черніхівського. Так, В. Васьків зазначив, що хоча збірка є науково-популярним виданням, однак введення до неї великої кількості «фольклорних творів, які досі не публікувалися, надає їй вагу наукової праці. До того ж збірка практично містить усі пісенні записи фольклориста зі Східної Галичини, відтворює картину фольклорних досліджень у цій частині України у доволі повному обсязі, отже, збагачує фольклористику новими фактами» [11, с. 154].

Наче обрамлюючи свою чвертьстолітню гнатюкіану, М. Яценко наприкінці 1980-х рр. написав невелику, але містку наукову розвідку про В. Гнатюка як літературного критика. Дослідник слушно констатував, що «критеріями в оцінці якості художнього твору незмінно були для Гнатюка зв'язок письменника з життям народу, наявність у ньому прогресивних ідей, висока мистецька форма, чистота і багатство мови» [12, с. 383].

Дослідження життя й фольклористичної спадщини В. Гнатюка було одним із пріоритетів

Івашик В. М. Фольклористична діяльність...

наукової діяльності видатного українського фольклориста й літературознавця М. Яценка, а його ґрунтовні праці завжди будуть міцним фундаментом для вчених багатьох поколінь.

Література:

1. *Мушинка М.* Володимир Гнатюк. Життя та його діяльність в галузі фольклористики, літературознавства та мовознавства / М. Мушинка // ЗНТШ / Праці філологічної секції. — Париж; Нью-Йорк; Сідней; Торонто, 1987. — Т. ССVII. — 332 с.
2. *Герета І. П.* Етнографічно-меморіальний музей Володимира Гнатюка у Велесневі. Нарис-путівник / І. П. Герета, О. С. Черемшинський / Вид. третє, доповнене. — Львів, 1991. — 95 с.
3. *Яценко М. Т.* Володимир Гнатюк. Життя і фольклористична діяльність / М. Т. Яценко. — К., 1964. — 287 с.
4. *Кирдан Б.* З фольклористичної спадщини Володимира Гнатюка / Б. Кирдан // Народна творчість та етнографія. — 1969. — № 3. — С. 97–99.
5. *Петров В.* [Рец. на вид.:] М. Т. Яценко. Володимир Гнатюк. Життя і фольклористична діяльність, К., «Наукова думка», 1964 / В. Петров // Радянське літературознавство. — 1965. — № 2. — С. 89–91.
6. Радянське літературознавство. — 1965. — № 3. — С. 96.
7. *Погребенник Ф. П.* Книга про видатного фольклориста / Ф. П. Погребенник Ф. П. // Народна творчість та етнографія. — 1964. — № 5. — С. 95–97.
8. [Яценко М. Т.] Від упорядника / М. Т. Яценко // В. М. Гнатюк. Вибрані статті про народну творчість. — К., 1966. — С. 3–4.
9. Володимир Гнатюк. Документи і матеріали (1871–1989). — Львів, 1998. — 467 с.
10. *Яценко М.* Феноменально щасливий збирач / М. Т. Яценко // Українські народні пісні в записах Володимира Гнатюка. — К., 1971. — С. 5–27.
11. *Васьків В.* З народної скарбниці / В. Васьків // Жовтень. — 1973. — № 5. — С. 154–155.
12. *Яценко М.* Володимир Гнатюк (1871–1926) / М. Т. Яценко // Історія української літературної критики. Дожовтневий період. — К., 1988. — С. 379–387.

Василий Михайлович Ивашкив

*доктор филологических наук, заведующий кафедрой
украинской фольклористики имени акад. Филарета
Колесы Львовского национального университета
имени Ивана Франко (Львов)
vasyl_ivashkiw@ukr.net*

ФОЛЬКЛОРИСТИЧЕСКАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ ВЛАДИМИРА ГНАТЮКА В ИССЛЕДОВАНИЯХ М. Т. ЯЦЕНКО

Аннотация: Рассмотрены работы М. Т. Яценко о выдающемся украинском фольклористе В. М. Гнатюке (1871–1926). Осуществлен анализ наиболее фундаментальных научных проектов, в которых обозначены значимые аспекты деятельности В. Гнатюка, в частности исследован комплексный подход к «собирательской» работе, особый принцип структурирования материала, славистические интересы и связи, а также он представлен как талантливый литературный критик, раскрыт вклад В. Гнатюка в развитие отечественного народоведения. Вместе с тем, исследователь коснулся и его человеческих качеств, акцентировал на трепетном отношении к народному творчеству.

По убеждению автора статьи, М. Яценко удалось всесторонне представить научной общественности эту незаурядную личность и исчерпывающе осмыслить ее наследие в контексте тенденций развития украинской фольклористики конца XIX — первой четверти XX века; основательная документальная основа позволила убедительно аргументировать свои аналитические выводы, — чем объясняется значительный общественно-культурный резонанс работ ученого. Впрочем, учитывая временную дистанцию, автор ставит вопрос о необходимости в академическом собрании сочинений, которое стало бы основой для новой монографии о В. Гнатюке.

Ключевые слова: Михаил Яценко, Владимир Гнатюк, украинская фольклористика, концепции Франко, комплексный подход, принцип систематизации, общественно-культурный резонанс.

*Ивашків В. М. Фольклористична
діяльність...*

Vasyl' Mykhaylovych Ivashkiv

*Doctor of Philology, Head of chair of Filaret Kolessa
Ukrainian folklore studies, Ivan Franko National
University of Lviv
vasyl_ivashkiv@ukr.net*

**VOLODYMYR HNATYUK'S
FOLKLORISTIC ACTIVITY IN
M. T. YATSENKO'S RESEARCHES**

Abstract: The article examines studies by M. T. Yatsenko on the Ukrainian folklorist V. M. Hnatyuk (1871–1926). The researcher has analyzed all major aspects of V. Hnatyuk's activity, in particular his work as a collector of folklore and views on it. M. Yatsenko's innovative studies are predominantly characterized by their in-depth documentary basis which has allowed the scholar to provide serious grounds for his analytical conclusions and to highlight V. Hnatyuk's heritage in the context of fundamental tendencies in the development of Ukrainian folklore studies of late 19th c. — the first quarter of the 20th c. At the same time, the researcher shows M. Yatsenko's human qualities.

However, taken to consideration the temporal distance, the author of the paper raises the question about the need for academic collected works as the basis for a new monograph on V. Hnatyuk.

Key Words: Mykhaylo Yatsenko, Volodymyr Hnatyuk, Ukrainian folklore, folklore studies, recording folklore texts, Taras Shevchenko Scientific Society, Franko's conceptions, integrated approach, principle of systematization, social and cultural resonance.

References:

1. Mushynka M. Volodymyr Hnatyuk. Life and His Activities in Folklore Studies, Literature and Linguistics [Zhyttya ta yoho diyal'nist' v haluzi fol'klorystyky, li-te-raturoznavstva ta movoznavstva]. *ZNTSh. Works of Philological Section* [ZNTSh. Pratsi filolohichnoyi sektsiyi]. Paris; New-York; Sydney; Toronto, 1987. Vol. CSVII. 332 p.

2. Hereta I. P., Cheremshins'kij O. S. Ethnographic and Memorial Museum of Volodymyr Hnatyuk in Velesniv. Essay and Guide [*Etno-hra-fichno-memorial'nyy muzey Volodymyra Hnatyuka u Velesnevi. Narys-putivnyk*]. L'viv, 1991. 95 p.

3. Yatsenko M. T. Volodymyr Hnatyuk. Life and Folkloristic Activities [*Volodymyr Hnatyuk. Zhyttya i fol'klorystychna diyal'nist'*]. Kyiv, 1964. 287 p.

4. Kyrda B. From Volodymyr Hnatiuk's Folkloristic Heritage [Z fol'klorystychnoyi spadshchyny Volodymyra Hnatyuka]. *Folk Art and Ethnography* [*Narodna tvorchist' ta etnografiya*]. 1969. № 3. P. 97-99.

5. Petrov V. M. T Yatsenko. Volodymyr Hnatyuk. Life and Folkloristic Activities, Kyiv, «Naukova dumka», 1964 [M. T. Yatsenko. Volodymyr Hnatyuk. Zhyttya i fol'klorystychna diyal'nist', Kyiv, «Naukova dumka», 1964]. *Soviet Literary Studies* [*Radyans'ke literaturoznavstvo*]. 1965. № 2. P. 89-91.

6. Soviet Literary Studies [*Radyans'ke literaturoznavstvo*]. 1965. № 3. P. 96.

7. Pogrebennyk F. P. The book about the Famous Folklorist [Knyha pro vydatnoho fol'klorysta]. *Folk Art and Ethnography* [*Narodna tvorchist' ta etnografiya*]. 1964. № 5. P. 95-97.

8. Yatsenko M. T. From the Compiler [Vid uporyadnyka]. V. M. Hnatyuk. *Selected Articles about Folk Art* [V. M. Hnatyuk. Vybrani staty pro narodnu tvorchist']. Kyiv, 1966. P. 3-4.

9. Volodymyr Hnatyuk. Documents and Materials (1871–1989) [*Volodymyr Hnatyuk. Dokumenty i materialy (1871–1989)*]. L'viv, 1998. 467 p.

10. Yatsenko M. Phenomenally Lucky Collector [Fenomenal'no shchaslyvyi zbyrach]. *Ukrainian Folk Songs Recorded by Volodymyr Hnatyuk* [*Ukrayins'ki narodni pisni v zapysakh Volodymyra Hnatyuka*]. Kyiv, 1971. P. 5–27.

11. Vas'kiv V. From Folk Treasury [Z narodnoyi skarbnitsi]. *October* [*Zhovten'*]. 1973. № 5. P. 154-155.

12. Yatsenko M. Volodymyr Hnatyuk (1871–1926) [Volodymyr Hnatyuk (1871–1926)]. *History of Ukrainian Literary Criticism. Prerevolutionary Period* [*Istoriya ukrayins'koyi literaturnoyi krytyky. Dozhovtnevyy period*]. Kyiv, 1988. P. 379-387.